

Hintojen muutosten seuraaminen

Ostohinnoilla on keskeinen vaikutus myyntihintoihin eikä yhdelläkään yrityksellä ole varaa maksaa tavarantoimittajille yleisen hintatason ylittäviä ostohintoja. Ensin pitää olla hyvä käsitys omien ostohintojen muutoksista tavararyhmittäin ja tavarantoimittajittain. Niissä ajan myötä tapahtuneita muutoksia tulee seurata oman ostohintaindeksin avulla. Kun omien hintojen muutoksesta on olemassa tietoja, voidaan niitä verrata eri tietolähteistä saataviin saman ajanjakson vertailutietoihin.

Ostohintojen muutosten seuraamista on helpointa tehdä hyödykkeistä, joita hankitaan jatkuvasti. Jos ostettavat tuotteet ovat joka ostokerralla erilaisia, tulee hintakehityksen seuraamisesta astetta työläämpää.

Omien ostohintojen muutosten seuraaminen

Hintakehityksen seuraamista varten päätetään ensin tuotteet, jotka ovat hintaseurannassa mukana. Kaikkien tuotteiden hintoja ei seurata. Mukaan valitaan tuotteet, joiden ostovolyyymi on 80–90 % ostojen koko arvosta. Mukaan otetaan siis a- ja b-luokkien tuotteet ja harkinnan mukaan osa c-tuotteista.

Tämän jälkeen päätetään vertailujaksoista, joiden aikaisia ostohintoja verrataan keskenään. Jakson pituuden tulisi olla sellainen, että mahdollisimman monella tuotteella olisi ollut ostotapahtumia jokaisen jakson aikana. Hyvä jakson pituus on kolme tai neljä kuukautta. Silloin seurattavista hyödykkeistä saadaan vuoden jaksolla parhaassa tapauksessa neljä tai kolme eri hintatietoa.

Harvemmin tehtävillä hankinnoilla vertailujaksojen tulee olla pitempiä. Kannattaa kuitenkin harkita näiden tuotteiden hintavertailun mielekkyyttä, sillä pitemmän jakson aikana tuotteen ominaisuudet muuttuvat ja pelkän hintamuutoksen esiin saaminen on vaikeampaa. Hintojen muutoksia voi toki seurata, vaikka tuotteiden ominaisuudet muuttuisivatkin. Täytyy vain tehdä itselle selväksi, paljonko hintamuutokset kertovat itse hintojen muutoksista ja paljonko tuotteiden laadullisista muutoksista.

Tiedot ostohinnoista saadaan omasta hankinnan tietojärjestelmästä. Tuotteen ostohinta on jakson ostojen arvo jaettuna jakson ostojen yksikkömäärällä. Jos ostoja ei ole jollakin jaksolla tehty, käytetään edellistä hintaa niin kauan, kunnes hyödykettä on taas hankittu. On tärkeää, että hinnat kerätään todella omasta tietojärjestelmästä, jolloin pienten ja suurten ostoerien erilaiset hinnat tulevat oikealla tavalla otetuiksi huomioon. Lopputulos saattaa poiketa huomattavasti siitä, mitä seurannan odotettiin kertovan.

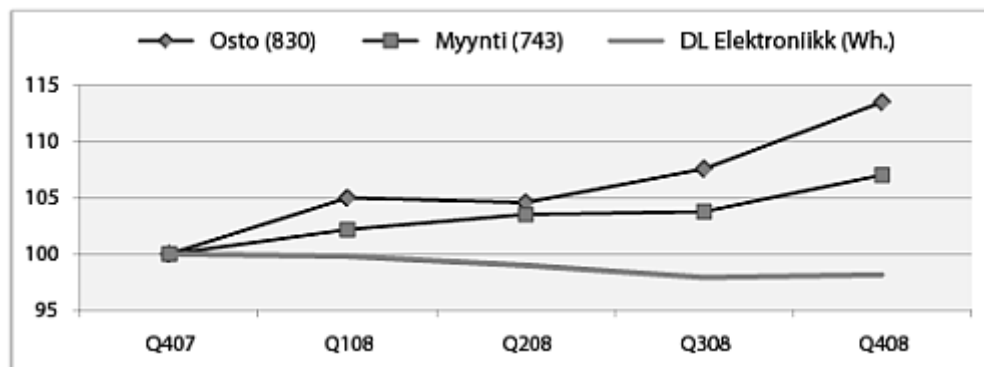
Yksittäisten tuotteiden hintamuutokset nähdään absoluuttisista yksikköhinnoista. Kun halutaan verrata monen tuotteen eri suuntiin tapahtuneiden hintamuutosten yhteisvaikutusta, on hinnan muutoksille laskettava prosenttipohjaiset arvot. Lisäksi yksittäisten tuotteiden hintojen muutokset tulee painottaa. Painottaminen on tärkeää, sillä prosentin hintamuutos raaka-aineessa, jota käytetään tonnikaupalla, voi olla paljon merkittävämpi kuin kymmenen prosentin muutos osassa, jonka kulutuksen volyyymi euroissa on paljon pienempi.

Painoarvoina voidaan käyttää kunkin tuotteen edellisen vuoden kulutusta tai arviota tulevasta kulutuksesta. Painoarvoja ei seurannan aikana muuteta. Tuoteryhmän prosentuaalinen hintamuutos saadaan kertomalla ensin eri jaksojen yksikköhinnat tuotteiden omilla painoarvoilla. Näin saadaan mukana oleville hyödykkeille kulutuksen euromääräiset arvot jokaisella seurantajaksoilla. Jos hinta on muuttunut, ovat hinta-kertaa-painoarvo -tulot erilaisia. Kun ryhmän hyödykkeiden arvot lasketaan eri jaksoilla yhteen, kertovat tulosummien arvojen prosentuaaliset erot hintojen muutoksen siinä ryhmässä.

Hintakehitys ilmaistaan indeksilukuna suhteessa aloitusajankohtaan, jonka arvo on 100. Jos painoarvoja muutetaan, joudutaan indeksin laskeminen aloittamaan uudelleen 100:sta.

Ostohintojen muutoksen vertaaminen

Jos myös yrityksen valmistamien tai markkinoimien tuotteiden myyntihinnoista lasketaan hintaindeksit samalla tavalla, voidaan osto- ja myyntihinnoissa tapahtuneita muutoksia verrata keskenään. Tällainen hintavertailu kannattaa tehdä. Usein havaitaan, että ostohinnat ja myyntihinnat eivät kovinkaan tarkasti seuraa toisiaan.

Kuva 12-1. Esimerkki omien ostohintojen ja myyntihintojen vertailusta. Hankintahinnat ovat nousseet omia myyntihintoja nopeammin. Vertailussa oli mukana 830 ostonimikettä ja 743 myyntinimikettä. Alinna vertailuindeksin muutos. (Yksityiskohta SCM PriceWise-hintaindeksistä.)

Omaa hintakehitystä voi verrata tutkimuslaitosten hintatietoihin tai Tilastokeskuksen tuottajahintaindekseihin. Niistä voi myös laatia yrityksen omaa tavaravalikoimaa vastaavia vertailuindeksejä. Tuottajahintaindeksit mittaavat hyödykkeiden hintakehitystä yritysten näkökulmasta, siksi ne sopivat hyvin teollisuuden tai kaupan omien ostohintojen vertailuun.

Tilastokeskus julkaisee viittä erilaista tuottajahintaindeksiä. Kaikki mittaavat hintakehitystä toisistaan poikkeavalla tavalla. Tilastokeskus kerää hintatiedot indeksilaskentaa varten pääosin yrityksiltä. Yksittäisiä hintatietoja on yhteensä yli 5000, mutta määrät vaihtelevat indekseittäin. Tiedot julkaistaan tuoteluokittain (Euroopan Unionin toimialakohtainen ns. CPA -tuoteluokitus).

Eräitä Tilastokeskuksen tuottajahintaindeksejä:

- *Kotimarkkinoiden perushintaindeksi* mittaa Suomessa käytettävien tavaroiden hintakehitystä niiden lähtiessä ensimmäistä kertaa markkinoille. Indeksillä sisältyy sekä kotimaisia että tuontitavaroita. Kotimaisten tavaroiden hintana on veroton tehtaanhinta. Tuontitavaroiden hintana on tuonnin cif-hinta + tullit. Indeksillä sisältyy noin 850 nimikettä ja yli 4.000 hintatietoa.
- *Tukkuhintaindeksi* mittaa suomalaisten yritysten verollisten hankintahintojen muutoksia. Veroilla tarkoitetaan arvonlisäveroa, valmisteveroja sekä auto- ja moottoripyöräveroa. Indeksillä sisältyy sekä kotimaisia että tuontitavaroita yhteensä noin 850 nimikettä ja yli 4.000 hintatietoa.
- *Tuontihintaindeksi* mittaa tuontitavaroiden cif-hintojen (sisältyvät kulut, vakuutukset ja rahdin) kehitystä. Indeksillä sisältyy 600 tuotetta ja noin 2.500 hintatietoa.
- *Vientihintaindeksi* mittaa vientitavaroiden fob-hintojen kehitystä. Indeksillä sisältyy 350 tuotetta ja 1.000 hintatietoa.

Koska hintoja seurataan tuottajahintaindekseissä lukuisilta toimialoilta, voi jokainen valita vertailuun omalta kannalta parhaiten sopivat toimialat.